

En yaygın insan hakları ihlali: Kadına şiddet!

25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü dikkatleri yapılan araştırmalara çekerken Prof. Dr. Ebru Şalcıoğlu günümüzde en yaygın görülen insan hakları ihlallerinden birinin kadına şiddet olduğunu belirtiyor. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi için 10 maddelik bir öneri listesi hazırlayan Beykoz Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi, Klinik Psikolog Prof. Dr. Ebru Şalcıoğlu “Kadına şiddeti önleme, uzun soluklu çalışmalar gerektiriyor. Bu çalışmaların temeli şüphesiz toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik politikalar geliştirmeye ve şiddetin cezasız kalmaması için hukuki düzenlemelerin yapılmasına dayanıyor. Çocukların doğru yetiştirilmesinden dilimizi kadını aşağılayan ifadelerden arındırmaya kadar atılması gereken birçok adım var” diyor.

Gün geçmiyor ki, televizyonda, gazete satırlarında ve sosyal medyada bir kadın şiddeti haberine veya görüntülerine rastlanmasın... Toplumlarda farkındalık oluşturulması için Birleşmiş Milletler, 1999 yılından itibaren 25 Kasım’ı Kadına Şiddetle Mücadele Günü olarak kabul etti. 25 Kasım dikkatleri yapılan araştırmalara çekerken dünyada ve Türkiye’de kadına şiddetin boyutunu bizlere gösteriyor. Kadına yönelik şiddet kapsamında konuşan Prof. Dr. Ebru Şalcıoğlu “Kadına şiddet en yaygın görülen insan hakları ihlallerinden biri. Toplam 81 ülkede yapılan araştırmaları derleyen Dünya Sağlık Örgütü, 15 yaş üstü yaklaşık üç kadından birinin hayatlarının herhangi bir döneminde eşlerinden ya da erkek arkadaşlarından fiziksel ya da cinsel şiddete uğradığı sonucuna ulaştı. Pek çok araştırma, evliliklerinde ya da romantik ilişkilerinde duygusal şiddete uğrayan kadınların oranının yüzde 80 civarında olduğunu gösterirken, yaklaşık her 10 kadından birinin tanımadıkları bir erkeğin cinsel saldırısına uğradığını ortaya koyuyor” dedi.

T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’nün 2015 yılında açıkladığı verilere göre, araştırmalar evlenmiş kadınların yüzde 36’sının fiziksel şiddete, yüzde 12’sinin ise cinsel şiddete uğramış olduğunu gösteriyor.

Önce şiddet; sonra cinayet!

Kadın ölümleri açısından tablo daha çok içler acısı... Dünya üzerinde öldürülen her on kadından dördü eşleri ya da erkek arkadaşları tarafından öldürülmüşken, bu oran erkeklerde onda birden daha az. İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamaya göre, bu yılın ilk 10 ayında Türkiye’de 234 kadın öldürüldü. Geçen yılın ilk 10 ayında 308 kadın cinayete kurban gitmişti. Kadın cinayetleri oranında yüzde 24 azalma olsa bile halen rakamlar çok yüksek. Bu yüksek oranlar dünya çapında ve ülkemizde kadına şiddetin ne boyutlarda sürdüğünü açıkça ortaya koyuyor.

Şiddet baba evinde başlıyor

Beykoz Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi ve Klinik Psikolog Prof. Dr. Ebru Şalcıoğlu, “Kadınlar şiddetle hem baba evinde hem de romantik ilişkilerinde karşılaşabiliyorlar. Evlerinde şiddet gören kadınlar uzun yıllar boyunca defalarca şiddete maruz kalıyor” diyor. Şalcıoğlu ve ekibi tarafından 2017 yılında Türkiye’de kadın konukevlerine sığınmış 220 kadınla yapılan araştırmada kadınların 10 yılı aşkın süre eşlerinden ya da ailelerinden defalarca, ortalama 21 kez fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet olayına maruz kaldıklarını ortaya koyuyor. Şalcıoğlu, bu araştırma hakkında şu bilgileri veriyor: “Genellikle psikolojik şiddet ile başlayan şiddet zamanla fiziksel ve cinsel şiddet olayları ile devam ediyor. Bu sürecin sonunda kimi kadınlar için iş cinayete kadar varıyor. Eşi ya da erkek arkadaşı tarafından öldürülme noktasına gelen kadın, ilişkilerinin erken dönemlerinde ilk olarak kıskançlık, özgürlüğün kısıtlanması, giyimine karışılma, mahrum edilme, alay, küçümsenme, hakaret gibi psikolojik şiddet stresörlerine maruz kalıyor. Buradan psikolojik şiddet fiziksel şiddete ilerliyor ve en sonunda cinayetle sonuçlanıyor.”

Kurtulsalar da korkuları geçmiyor!

Birleşmiş Milletler tarafından kadına şiddet; “fiziksel, cinsel, psikolojik acı veya ıstırap veren ya da verebilecek olan cinsiyete dayalı bir eylem, uygulama ya da bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma” olarak tanımlanıyor. Bu tanıma, “kadını ekonomik ihtiyaçlardan mahrum bırakmak” da artık dahil ediliyor. Kadını eğitimden mahrum bırakmak da bu şiddetin bir parçası...

Şiddet, kadının üzerinde yalnızca fiziksel değil psikolojik olarak da derin yaralar bırakıyor. Prof. Dr. Ebru Şalcıoğlu, yaptıkları araştırmadan yola çıkarak kadına şiddetin psikolojik etkilerini şöyle açıklıyor: “Şiddet deneyiminin ne kadar korku yaşattığını kadın konukevlerindeki kadınların yüzde 75’inin bu olaylara maruz kaldıkları sırada şiddetli düzeyde korku ve sıkıntı hissettiklerini bildirmesinden anlıyoruz. Görüştüğümüz kadınlar evlerinden ayrılarak sığındıkları kadın konukevlerinde 10 aydır koruma altında yaşıyor olmalarına rağmen bu kadınlar hala yüksek düzeyde korku yaşadıklarını, benzer olayların başlarına gelmesinden kaygılandıklarını, kendilerini tehlikede hissettiklerini, hayatlarından endişe duyduklarını ve kendilerini çaresiz hissettiklerini belirtiyorlar. Korkuya yönelik benzer bulguları çocuk destek merkezlerinde koruma altına alınan cinsel şiddet yaşamış kız çocukları ile toplum içinde yaşamını sürdüren fiziksel, cinsel, psikolojik şiddet deneyimi olan kadınları içeren araştırmalarımızda da edindik. Bu kadın ve kız çocuklarının yaşamlarını tehdit algısı ile sürdürdükleri, bu yüzden korku içinde yaşadıkları ve yoğun çaresizlik duyguları hissettikleri görülüyor. Tüm bu çalışmalarda korku ve çaresizlik duygularının onların daha ciddi psikolojik sorunlar geliştirmeleri için bir risk oluşturduğunu da gördük. Nitekim, fiziksel ya da cinsel şiddet yaşayan iki kadından biri, sadece duygusal şiddet yaşayan beş kadından biri ‘travma sonrası stres bozukluğu’ ve ‘depresyon’ gibi ağır psikolojik sorunlar geliştiriyor.”

“Çocuklara doğru örnek olmak gerekiyor”

Peki kadına şiddet nasıl önlenir? Profesör Şalcıoğlu’na göre, kadına şiddeti önleme, uzun soluklu çalışmalar gerektiriyor. Bu çalışmaların temeli şüphesiz toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik politikalar geliştirmeye ve şiddetin cezasız kalmaması için hukuki düzenlemelerin yapılmasına dayanıyor. “Değişim çocuğun doğduğu ve büyüdüğü evde

başlamalı. Ebeveynler çocuklarına eşitlik konusunda en önemli rol modelleridir” diyen Şalcıoğlu, şu değerlendirmeleri yapıyor: “Çocuk, tutum ve davranışlarını ilk olarak ebeveynlerini gözlemleyerek oluşturur. Evde eşitlik olması, eşitlik dili konuşulması, eşitlik söylemlerinin ve tutumunun pekiştirilmesi, şiddetin kategorik olarak kınanması çocuğun sosyal ve psikolojik gelişimi sırasında en önemli öğrenimi olacaktır. Okul çağına gelen çocuklar düzenli olarak eşitlik ve şiddet konusunda dersler, seminerler aracılığıyla eğitilmeli.”

“Dilimizi arındıralım, şiddeti azaltalım”

Dilimizin kadını hor gören sözlerden tamamen arındırılması gerektiğini de belirten Şalcıoğlu, şu önerilerde bulunuyor: “Dilimiz kadını hor gören sözlerden tamamen arındırılmalı. Kadınların çeşitli işlerde ve pozisyonlarda eşit temsili için kotalar uygulanmalı. Erkeklerin kadınlara uygun görülen alanlarda temsili arttırılmalı. Toplumsal değişim kadın ve erkek benzerliklerine odaklanmakla, onları eşit hak ve sorumluluklara sahip bireyler olarak görmekle mümkün olacaktır.

Düzenli verilecek mesajlarla kamuoyunun dikkatinin kadına şiddet olgusuna çekilmesi de önemli. Kamuoyunun şiddete ilgisi ünlü bir kişi şiddete uğradığında ya da şiddet uyguladığında medyaya düşen haberler sayesinde oluyor. Ancak, bu tür olaylar toplum bilinçlenmesine pek katkı yapmıyor çünkü üzücü bir şekilde kimin haklı olduğu, doğru söylediği, olayın gerçekleşip gerçekleşmediği ile ilgili sorular temelinde kamuoyunda taraflar oluşturuyor. Şiddeti meşrulaştıran ya da azımsatan söylemlerin de ortaya dökülmesine tanık oluyoruz. Oysa, şiddetin tarafı olmaz. Bu toplumsal sorunu ortadan kaldırmak şiddetin tarafı olmayacağını kategorik olarak kabul etmek lazım. Sebebi ne olursa olsun şiddet gören tarafın yanında, şiddet gösteren kişinin karşısında durmak lazım. Başka türlü bu sorunla etkili bir şekilde baş edemeyiz.”

Toplumsal cinsiyet rolleri çocuklukta öğreniliyor

Prof. Dr. Ebru Şalcıoğlu’na göre, kadına şiddet olgusunu anlayabilmek için önce toplumsal cinsiyet rolleri kavramını biraz irdelemek gerek. Çocuk dünyaya geldiği andan itibaren kendisine atfedilen cinsiyet rollerini içselleştirmesini sağlayan kalıp yargılara dayalı mesajlara maruz kalmaya başlıyor. Kız çocuğuna pembe, kıyafetler giydirmek, odasını çiçekli-böcekli-kalpli duvar kağıtları ile kaplamak, eline bebek ve mutfak malzemesi gibi oyuncaklar vermek, ona pamuk prenses, külkedisi gibi masallar okumak; kadın cinsiyetiyle ilgili toplumsal beklentileri aşıl原因an çok önemli davranış öğretileri ve modellemeleri... Erkek çocuğuna da mavi kıyafetler giydirmek, odasının duvarlarını roketli-uçaklı-yarış arabalı kağıtla kaplamak, eline silah, araba, tank gibi oyuncaklar vermek, onu süper kahraman hikayeleri ile beslemek, ona ‘erkek adam...’ nitelemesi ile başlayan uyarılar yapmak onun erkek cinsiyet rollerine bağlı beklentileri benimsemesi ile sonuçlanıyor.

“Gelenek, şiddet dilini içselleştiriyor”

“Aslında doğal gibi görünen bu cinsiyet ayrıştırması çocuğun gelişim evrelerinde farklı şekillerde vurgulanması, uzun vadede kadının bilişsel ve kişilik özellikleri açısından erkektekine daha aşağı olduğu anlayışının kök salmasına neden oluyor” diyen Şalcıoğlu, konuşmasını şöyle sürdürüyor: “Oysa yapılan araştırmalar kadınlar ve erkekler arasında var olduğu düşünülen farklılıkları desteklemiyor, benzerliklerinin daha fazla olduğunu gösteriyor. Bir yandan da,

nesilden nesile aktarılan kültürel gelenekler, ahlaki uyarılar, dini öğretiler, öğütler, atasözleri, deyimler aracılığıyla kadının ve erkeğin varsayılan özellikleri ve toplumdaki rolleri ile ilgili beklentileri belirliyor ve ilgili doğru görülen davranışları toplum pekiştiriyor. İlginç bir şekilde bu tür atasözlerinin daha fazla kadınlara yönelik olduğu ve kadınlara yönelik daha fazla olumsuz ifadeler içerdiği görülüyor. Örneğin; ‘Kızını dövmeyen dizini döver’, ‘Tarlayı düz kadını kız al’, ‘Kadın erkeğin eşi, evin güneşidir’, ‘Çocuksuz kadın meyvesiz ağaca benzer’, ‘Keseye kadın eli girerse bereketi gider’, ‘Avradın saçını uzun olur akıllı kısa’ gibi atasözleri kadın ve erkeklerin özellikleri ve rolleri ile çok keskin nitelermeler yapan öğretiler olarak toplum bilincine işleniyor. Kadına bu önyargılı bakış ve genellemeler sonuçta onun ötekileştirilmesine ve olumsuz bir tutuma maruz kalmasına neden oluyor. Pek çok toplumda ‘öteki’ olarak görülen kadın aşağılanılmaktan fiziksel ve cinsel şiddete uğramaya, eğitim almaktan işe girmeye, ekonomik imkanlardan sağlık hizmetlerinden faydalanamamaya varan çeşitlilikte şiddet eylemlerine doğdukları andan itibaren maruz kalıyor. Kadına ‘kadın’ demenin hakaret olarak görüldüğü bir kültürün içinde cinsiyet ayrımcılığı kadın için bile şiddet eylemlerini meşrulaştırıyor ve onu hak aramaktan da alıkoyuyor.”

Kadın eşit haklardan faydalanmıyor

Topluma sirayet eden cinsiyet rolleri beklentileri kadınların daha çok evde kalmasına, ‘eş’ ve ‘anne’ rolü üstlenmesine, çalıştığında çoğunlukla düşük ücretli işlerde çalışmasına ve özellikle hizmet sektöründe istihdam edilmesine neden oluyor. İş hayatında da kadınların önüne önemli engellerin çıkarıldığını belirten Profesör Şalcioğlu “İş hayatında kadınlar çoğu zaman ‘cam tavan’ ve ‘anne rotası’ nedeniyle yükselmiyor. Nitekim, büyük şirketlerdeki kadın üst düzey yönetici oranı yüzde 5 civarında kalırken, çeşitli ülkelerin parlamentolarında dört-beş sandalyeden birinde kadın oturuyor. Günümüzde kadınlar; bilim, teknoloji, mühendislik, matematik, bilişim, fizik alanlarında daha az temsil ediliyor” diye konuşuyor.

“Ekonomik eşitlik için 100 yıla ihtiyaç var”

Eşit koşulları sağlasalar da aynı işte çalışırken kadınların erkeklerden daha düşük maaş aldığını belirten Şalcioğlu, sözlerini şöyle sürdürüyor: “Tüm bu eşitsizliğin sürmesinde erkeğin kadına belli yetiler açısından doğal olarak üstün olduğuna dair basmakalıp inanışlar büyük rol oynuyor. Oysa, daha önce de söylediğim gibi, araştırmalardan çıkan ortak bulgu kadınlarla erkeklerin benzerliklerinin daha fazla olduğu yönünde. Örneğin, erkeklerin kadınlara göre matematik performansının ya da liderlik yetilerinin daha yüksek olduğu inanışını destekleyen güçlü bilimsel kanıtlar bulunmuyor. Aynı şekilde kadınların sözel becerilerinin, yardıma yatkınlığının ya da duygusallığının daha yüksek olduğunu gösteren güçlü bilimsel veriler de bulunmuyor. Bir yandan da araştırmalar üç boyutlu düşünme, saldırganlık, ilgi alanları, cinsel tutumlar gibi alanlarda cinsiyet farklılıkları olduğunu ama bunların kültürel bağlama göre ortaya çıktığını ve eğitimle giderilebilecek farklar olduğunu gösteriyor. Maalesef, istatistiksel tahminler kadınların ekonomik eşitliği için 100 yıla daha ihtiyaç olduğunu gösteriyor. Bu 100 yıl süresince başarılması gereken kadın ve erkeklerin benzer özelliklere ve yetilere sahip olduğu anlayışını yerleştirmek. Bu olmadan kadının eşit ekonomik imkanlara erişmesi çok zor görünüyor.”

Kadına şiddeti önlemek için 10 öneri

Beykoz Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi, Klinik Psikolog Prof. Dr. Ebru Şalcıoğlu'dan kadına yönelik şiddeti durduracak 10 maddelik önerilerini şöyle açıkladı:

- 1-) Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik politikalar geliştirilmeli.
- 2-) Şiddetin cezasız kalmaması için hukuki düzenlemeler yapılmalı.
- 3-) Ebeveynler çocuklarına eşitlik konusunda doğru rol model olmalı.
- 4-) Evde eşitlik olmalı, eşitlik dili konuşulmalı, şiddet kınanmalı.
- 5-) Okul çağına gelen çocuklara düzenli olarak eşitlik ve şiddet konusunda dersler, seminer verilmeli.
- 6-) Dilimiz kadını hor gören sözlerden tamamen arındırılmalı. Bu tür sözleri kullanmamaya özen gösterilmeli.
- 7-) Kadınların çeşitli işlerde ve pozisyonlarda eşit temsili için kotalar uygulanmalı.
- 8-) Erkeklerin kadınlara uygun görülen alanlarda temsili arttırılmalı.
- 9-) Düzenli verilecek mesajlarla kamuoyunun dikkati kadına şiddet olgusuna çekilmeli.
- 10-) Şiddeti bir toplumsal sorun olan görmeli; bu toplumsal sorunu ortadan kaldırmak için şiddetin tarafı olmayacağı kategorik olarak kabul edilmeli.